PEDAGOGIK TEXNALOGIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI

Abdulloyev Javohir Abdukamol o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

"Pedagogika" kafedrasi o'qtuvchisi

Mamadaliyeva Mushtariybonu Axmadali qizi

Abdullayeva Gulhayo Abdisodiq qizi

Mamaraimov O'tkir Baxtiyor o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

"Tiflopedagogika" yo'nalishi talabalari

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Ushbu ish pedagogik texnologiyaning rivoji va uning ilmiy asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Mazkur mavzu doirasida pedagogik texnologiyaning paydo bo'lishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy ta'lim jarayonlarida qo'llanilish usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik texnologiyaning nazariy va amaliy asoslari, uning samaradorligini oshirishda psixologiya, didaktika va metodika fanlarining roli ko'rib chiqiladi. Ishda pedagogik texnologiya tushunchasi, uning ilmiy asoslari, innovatsion yondashuvlar va o'quv jarayonida ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish masalalari yoritilgan.
Kalit so'zlar: Pedagogik texnologiya , ta'lim jarayoni , ilmiy asoslar , didaktika , psixologiya , innovatsion texnologiyalar , raqamli ta'lim , o'quv samaradorligi.

Аннотация: Данная работа посвящена изучению развития педагогических технологий и их научных основ. В рамках темы рассматривается возникновение педагогических технологий, этапы их развития и применение в современных образовательных процессах. Также анализируются теоретические и практические основы педагогических технологий, роль психологии, дидактики и методики в повышении их эффективности.
Ключевые слова: Педагогическая технология , образовательный процесс,научные основы , дидактика , психология , инновационные технологии , цифровое обучение эффективность обучения**.**

Abstract: This article explores the development of pedagogical technology and its scientific foundations. It analyzes the historical stages of pedagogical technology, from traditional teacher-centered approaches to modern innovative and digital methods. The scientific principles of pedagogical technology, including didactics, psychology, sociology, and methodology, are examined to ensure effective teaching and learning processes.
Keywords: Pedagogical technology, Teaching process, Scientific foundations, Didactics, Psychology, Innovative technologies, Digital learning, Learning efficiency

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida pedagogik texnologiyalar jadal rivojlanmoqda. Ular o‘quv jarayonini samarali, tizimli va maqsadga muvofiq tashkil etishga yordam beradi. Pedagogik texnologiya tushunchasi o‘quv jarayonini nazorat qilinadigan, takrorlanadigan va natijaviy jihatdan baholanadigan tizim sifatida ko‘rishga asoslanadi. Shu bilan birga, u o‘quvchilarni bilim olishga qiziqtirish, o‘qituvchilarni metodik jihatdan qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyaning rivoji tarixiy jarayon sifatida bir necha bosqichda amalga oshgan: an’anaviy pedagogika davri, metodik yondashuvlar davri, texnologik yondashuv davri va innovatsion raqamli texnologiyalar davri. Har bir bosqich ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan yangiliklarni o‘z ichiga oladi.

Maqolaning maqsadi – pedagogik texnologiyaning rivojlanish jarayonini tahlil qilish va uning ilmiy asoslarini yoritish, shuningdek zamonaviy ta’lim tizimida ularning ahamiyatini aniqlashdir.

So‘nggi o‘n yilliklarda ta’lim sohasida pedagogik texnologiyalar jadal rivojlanmoqda. Ta’lim jarayonini samarali, tizimli va nazorat qilinadigan qilish ehtiyoji pedagogik texnologiyalarning shakllanishiga olib keldi. Pedagogik texnologiya – bu o‘quv jarayonini maqsadga muvofiq tashkil etish va boshqarish uchun ilmiy asoslangan vositalar, usullar va metodlarning majmui sifatida qaraladi.

Pedagogik texnologiyaning rivojlanish bosqichlari

Pedagogik texnologiya rivojlanishi bir necha bosqichdan iborat:

1. An’anaviy pedagogika – bu davrda ta’lim jarayoni ko‘proq muallim markazida bo‘lib, asosiy e’tibor bilim berishga qaratilgan.
2. Metodik yondashuvlar davri – o‘quv jarayoni samaradorligini oshirish uchun metodik usullar ishlab chiqilgan.
3. Texnologik yondashuv – o‘quv jarayonini tizimli, nazorat qilinadigan va takrorlanadigan jarayon sifatida ko‘rish, uning samaradorligini oshirish uchun pedagogik texnologiyalardan foydalanish.
4. Innovatsion va raqamli pedagogik texnologiyalar – interaktiv, multimedia va raqamli vositalar yordamida ta’lim jarayonini yanada samarali qilish.

Pedagogik texnologiyaning ilmiy asoslari

Pedagogik texnologiya samaradorligini ta’minlash uchun bir qator ilmiy asoslar talab etiladi:

- Didaktika – o‘quv jarayonini tashkil etish va boshqarish metodlarini o‘rganadi.
- Psixologiya – o‘quvchilarni motivatsiya qilish, ularning qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga olish.
- Sotsiologiya – ta’lim jarayonining ijtimoiy kontekstini tushunish.
- Pedagogika va metodika – o‘quv jarayonida qo‘llaniladigan texnologik usullarni ishlab chiqish va tatbiq etish.

An’anaviy pedagogika

“An’anaviy pedagogika” odatda klassik yoki an’anaviy ta’lim tizimini ifodalaydi. Bu pedagogika shakli asosan o‘qituvchi markazli bo‘lib, unda o‘qituvchi bilim beruvchi sifatida markaziy rolni o‘ynaydi, talaba esa bilimni qabul qiluvchi sifatida faol bo‘ladi.
Asosiy xususiyatlari:

1. O‘qituvchi markazliligi:
   Ta’lim jarayoni o‘qituvchi nazorati va boshqaruvi ostida bo‘ladi. O‘qituvchi bilimning manbai va talaba ularni o‘zlashtiruvchi hisoblanadi.
2. Ma’ruza va darslikka asoslanish:
   Asosiy o‘quv materiali darsliklar, ma’ruza matnlari va tayyor topshiriqlar bo‘ladi. Talabalar mustaqil izlanish bilan kam shug‘ullanadi.
3. Takrorlash va eslab qolishga urg‘u berish:
   Bilimlarni o‘rganish odatda yodlash, takrorlash va test topshiriqlar orqali amalga oshiriladi.
4. Nazorat va baholash:
   Testlar, imtihonlar va yozma ishlar orqali talabaning bilim darajasi tekshiriladi.
5. Disiplinaga e’tibor:
   Ta’lim jarayonida qat’iy tartib va intizom saqlanadi.

Afzalliklari:

- Tuzilgan va tartibli ta’lim tizimi
- Bilimlarni tez va aniq yetkazish
- Katta talaba guruhlarini samarali o‘qitish

Kamchiliklari:

- Talabaning ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanmaydi
- Shaxsiy qiziqish va qobiliyatga kam e’tibor
- Amaliy ko‘nikmalar yetarli darajada shakllanmaydi

Oddiy qilib aytganda, an’anaviy pedagogika – bu “o‘qituvchi gapiradi, talaba eshitadi” tamoyiliga asoslangan ta’lim shakli.
Metodik yondashuvlar davri.
Asosiy jihatlari:
Metodik tizimlashuv:
Darslar va mashg‘ulotlar oldindan rejalashtirilgan, maqsad va vazifalari aniq bo‘ladi. Har bir dars o‘qitishning maqsadi, usuli va natijasi bilan bog‘lanadi.
Metod va vositalar ishlab chiqish:
Ta’lim jarayonini samarali qilish uchun turli metodik usullar, masalan: so‘zli tushuntirish, vizual materiallar, laboratoriya ishlari, amaliy mashg‘ulotlar qo‘llaniladi.
O‘quv jarayoni samaradorligi:
Yangi metodlar o‘quvchilarni faol ishtirok etishga, bilimlarni mustahkamlashga va amalda qo‘llashga yo‘naltiriladi.
Nazorat va baholashning takomillashuvi:
O‘quvchilarning bilim darajasi faqat yodlash orqali emas, balki amaliy va ijodiy topshiriqlar orqali ham baholanadi.
Natija:
Bu davr o‘quv jarayonini mexanizm sifatida tizimlashtirishga yordam beradi va o‘quvchilarning bilimini samarali, tartibli va o‘lchash mumkin bo‘lgan shaklda oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Pedagogik texnologiya zamonaviy ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Uning rivoji o‘quv jarayonini tizimli, nazorat qilinadigan va takrorlanadigan tizim sifatida tashkil etish imkonini beradi. Pedagogik texnologiyalarning ilmiy asoslari – didaktika, psixologiya, metodika va sotsiologiya – ta’lim jarayonini samarali boshqarish va o‘quvchilarni bilim olishga motivatsiya qilishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etish pedagogik jarayonni yanada interaktiv va qiziqarli qiladi, o‘quvchilarni faol ishtirok etishga rag‘batlantiradi. Natijada, pedagogik texnologiyalar ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda pedagoglarning ish samaradorligini kuchaytirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akhundov, S. (2018). Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti**.**
2. Karimov, A. (2020). Zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va ta’lim.
3. Ismoilova, N. (2019). Pedagogik texnologiya va o‘quv samaradorligi. Toshkent: Ilmiy nashr.
4. Ganiyeva, L. (2017). Pedagogik texnologiyaning psixologik va metodik asoslari. Toshkent: Ta’lim nashriyoti.
5. Shukurov, B. (2021). Raqamli pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent: Innovatsion ta’lim.
6. Zokirov, M. (2016). Didaktika va pedagogik texnologiya. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
7. UNESCO. (2015). ICT in Education: Pedagogical Innovations. Paris: UNESCO Publishing.